

κ.
ΚΩΝΣΤ. Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τῆς ἐν Πάτραις Σχολῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΤΜΗΜΑ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ
60 ΟΔΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 60
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ
1936

Πᾶν ἀντίτυπον ἀφέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Θ. ΚΟΥΚΟΥΡΑ

Τύποις: Θ. ΚΟΥΚΟΥΡΑ
Ρ. Φεραίου 60 - Πάτραι

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

 ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α΄ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ Ἰσοκράτης γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 436 π. Χ., ἦτοι πέντε ἔτη πρὸ τῆς ἐνάφξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἔζησε διὰ μέσου σπουδαιωτάτων γεγονότων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ Περικλέους μέχρι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἠγάπησεν ἐνθουσιωδῶς τὰ γράμματα καὶ εἶχεν ὅλα τὰ μέσα νὰ μορφωθῆ τελείως, διότι ὁ πατὴρ του Θεόδωρος ἦτο ἀρκετὰ πλούσιος αὐλοποιός. Κατ' ἀρχὰς ἔγινε μαθητὴς τοῦ Πρωταγόρου, τοῦ Προδίκου καὶ τοῦ Σωκράτους, ὕστερον δὲ μεταβὰς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δεκαετοῦς πολέμου, εἰς Θεσσαλίαν ἔμαθ' ἤτευσε πλησίον τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου. Ἐπὶ τῆς διανοίας αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐπέδρασαν ὁ Προδίκος καὶ ὁ Σωκράτης, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε πλείστας ἀρετάς, τὴν σωφροσύνην, τὴν μετριοπάθειαν, τὸ ἤρεμον τῆς ψυχῆς καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ ἤθους.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του εὗρεθεὶς ἄνευ χρημάτων ἠναγκάσθη νὰ ἐπωρεληθῆ τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας κατεῖχε, καὶ νὰ ζήσῃ ἐκ τῆς πνευματικῆς του ἐργασίας. Διὰ τὸ ἄτονον ὅμως τῆς φωνῆς του καὶ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀναγκαίας τόλμης πρὸς τὸ δημηγορεῖν ἠναγκάσθη νὰ παρακάμψῃ τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν καὶ μετῆλθε κατὰ πρῶτον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ λογογράφου, λίαν προσοδοφόρον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Μετὰ τὴν ὅμως ἔτη ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας του ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἰδίας του ἰδέας ἀφ' ἑτέρου τὸν ὤθησαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Κατὰ τὸ ἔτος 393 π. Χ, ἴδρυσεν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ψευδοπλούταρχος, σχολὴν ῥητορικῆς ἐν Χίῳ, ὅπου εἶχεν ἐννέα μαθητὰς καὶ ἀπέκτησε φήμην ἐξόχου διδασκάλου. Ἄλλ' ἐπειδὴ φαίνεται παράδοξον ὅτι Ἀθηναῖος ἴδρυσεν ῥητορικὴν σχολὴν οὐχὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐν

Χίω, εἶναι δίκαιον ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τοῦτου, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ὑπάρχει καὶ ἄλλη πλέον βεβαία μαρτυρία. Ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρηθῇ τοῦτο ἀληθές, δὲν διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἴδρυσε σχολὴν ὄχι ἀπλῶς ῥητορικῆς, ἀλλὰ καθὼς ὠνόμαζεν αὐτήν, τῆς φιλοσοφίας, ἣ ὁποία ἔμελλε νὰ λάβῃ μεγίστην φήμην καὶ νὰ ἀσκήσῃ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πεζοῦ λόγου.

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς σχολῆς τοῦ ὁ Ἰσοκράτης ἐπιθυμῶν νὰ δράσῃ εἰς εὐρύτερον κοινὸν καὶ ἐνδυναμωμένος ἀπὸ τὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔδιδον οἱ Ὀλυμπικοὶ λόγοι τοῦ Γοργίου καὶ τοῦ Λυσίου, ἤρχισε νὰ χρησιμοποίῃ τὸ εἶδος τοῦ ἐπιδεικτικοῦ λόγου» διὰ τὸ κήρυγμα τῶν πολιτικῶν του ἰδεῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς του συνταντίζεται μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογικῆς δράσεώς του. Ἐν τούτοις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δευτέρας ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 375 καὶ 373 π. Χ., συνάδευσε τὸν Τιμόθεον εἰς μίαν τῶν ἀποστολῶν του καὶ ἐπροσπαγάντισεν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς του. Κατὰ τὸ ἔτος 356 π. Χ. κάποιος Μεγακλείδης προσέκαλεσε τὸν ῥήτορα εἰς ἀντίδωσον, δηλαδὴ εἰς ἀνταλλαγὴν τῆς περιουσίας. Ὁ Ἰσοκράτης ἔχασε τὴν δίκην καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ τὴν τριηραρχίαν. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀνεξφορόνησε τὴν πολεμικὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναλάβει κατὰ τῶν σοφιστῶν καὶ ἣ ὁποία τὸν εἶχεν ἀπασχολήσῃ καθ' ὅλον τὸν βίον του. Ἐποφελήθη ταύτης, διὰ νὰ γράψῃ τὸν φαντοστικὸν λόγον «Περὶ Ἀντιδόσεως», διότι παρετήρησεν ὅτι πολλοὶ δὲν εἶχον ἀκριβῆ γνώμην περὶ αὐτοῦ. Πλάττει λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἄγεται εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου ἀπολογούμενος κατὰ τῶν κατηγοριῶν Λυσισμάχου τινὸς δηλώνει τὸν τρόπον, τὸν βίον καὶ τὴν παιδείαν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 342 ὁ Ἰσοκράτης, ὁ ὁποῖος πρὸ εἴκοσι πέντε σχεδὸν ἐτῶν παρελονεῖτο διὰ τὴν υγείαν του, ἐκυριεύθη ὑπὸ κρίσεως περισσότερον σοβαρᾶς, ἣτις τὸν ἐξηνάγκασε νὰ διακόψῃ ἐπὶ τριετίαν τὴν συγγραφὴν τοῦ Παναθηναϊκοῦ. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βιογράφων του ἀναφέρεται ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἰππίου, ὀνομαζομένην Πλαθάνην, ἣτις εἶχε καὶ υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων υἱοθέτησε τὸν Ἀφραέα καὶ ἐ-

κληροδότησεν εἰς αὐτῶν τὴν περιουσίαν του.

Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑνετήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τὸ ἔτος 338 π. Χ. ταπείνωσιν τῆς πατρίδος του. Λέγεται ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο ἐστοίχισε τόσον εἰς τὸν γέροντα ὅσην ὥστε ἠτοκίονησε μὴ δεχθεὶς τροφήν ἐπὶ ἑννέα ἢ κατ' ἄλλους ἐπὶ δέκα τέσσαρας ἡμέρας. Ὁ τρόπος τοῦ θανάτου του εἶναι ἴσως πιθανός, ἢ αἰτία ὅμως ἀμφισβητεῖται. Τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς ἠτοκίονησεν ἕνεκα τῆς νόσου, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατετρόχετο, διότι ἢ ἦτα, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες ἦτο μὲν λυπηρὰ, ἤθελεν ὅμως συντελέσει εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐκστρατείαν αὐτῶν εἰς Ἀσίαν, πράγμα ὅπερ εἶχεν ἐπιδιώξει ὁ Ἰσοκράτης. Ἄλλως καὶ ἢ ἐπέγρα τῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ὁ ὀφθαλμὸς ἀπευθύνει πρὸς τὸν Φίλιππον, μαρτυρεῖ ὅτι ἔζητην ἀρκετὸν χρόνον μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ παρὰ τὸ Κυνόσαργες ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ταφῆ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς του, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου του ἐπέθηκαν σιρῆνα ὡς σύμβολον τῆς εὐμουσίας του.

Β. Ἡ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ὅταν ὁ Ἰσοκράτης ἀνοίγῃ τὴν σχολὴν του καὶ θέλει νὰ διδάξῃ τοὺς μαθητὰς του κατὰ περισσότερον ἀπὸ μεθόδους ὑφους, εὐρίσκειται εἰς ἀνταγωνισμόν μὲ τοὺς σοφιστὰς τῆς ἐποχῆς του, οἷαντες, καὶ αὐτοὶ ἐπίσης, ἰσχυρίζονται ὅτι καθοδηγοῦν τοὺς μαθητὰς των εἰς τὴν ἐκλογὴν ταυτοχρόνως τοῦ βίου καὶ τῆς μορφῆς. Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν ὁ Ἰσοκράτης ἀρχίζει νὰ ἐπιτίθεται εἰς τὸν λόγον του «Περὶ τῶν Σοφιστῶν», ὅστις ἐχρησίμευσε κατόπιν ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸ μάθημα τῆς ὀφθαλμολογίας. Κυρίως κατηγορεῖ τὸ μηδαμινὸν τῶν ὑποθέσεων των καὶ τὴν κλίσιν των εἰς τὸ νὰ σμικρύνουν ὅλας τὰς μεγάλας ἰδέας, διὰ νὰ τὰς μετατρέψουν μόνον εἰς οἰτίαν φιλολογικῶν ἀναπτύξεων. Τοῦναντίον διὰ τὸν Ἰσοκράτην ἡ ἰδέα εἶναι εἰς ὀλόκληρον τὸ ἔργον τὸ κεφαλαῖωδες στοιχεῖον μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ τὴν θεωρῆ ἐπίσης σοβαρὰν ὡς καὶ τὴν πράξιν. Οὕτω

ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι μία φιλοσοφία καὶ μάλιστα ἡ μόνη ἀξία τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἡ φιλοσοφία ὁμοιωτοῦ Ἰσοκράτους δὲν ἦτο ὅ,τι συνήθως ὀνομάζεται τοιοῦτοτρόπως, παράδοξος δηλαδή μεταφυσική, καθαρὰ λογομαχία, ἀπόλυτος ἐκ τῶν προτέρων γνώσις περὶ παντός ἢ ἀπλῆ δεξιότης πρὸς συγγραφὴν λόγων. Φιλοσοφίαν ἐννοεῖ οὗτος, ὅ,τι ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Γοργίας, δηλαδή «πρακτικὴν καλλιέργειαν ὅλου τοῦ πνεύματος, ἐνίσχυσιν τοῦ χαρακτήρος, σχηματισμὸν ὀρθῆς σκέψεως καὶ ἀνάπτυξιν τελειοτάτην τοῦ ὑψίστου τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, τῆς γλώσσης». Θέλει τὸν φιλόσοφον ἐρασιτεχνικὸν γνώστην πολλῶν θεμάτων, ἱστορίας, διαλεκτικῆς, μαθηματικῶν, τῆς τότε πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τέλος τῆς λογοτεχνίας. Ἀγαπᾷ ὁ Ἰσοκράτης τὰς γενικὰς ἰδέας, ἀλλὰ δὲν φθάνει ποτὲ μέχρι τοῦ ν' ἀποθανυμάξῃ τὴν τελείως ἀφηρημένην θεωρίαν. Ἄν τρέφῃ διὰ τοὺς ἐριστικούς ὀλιγωτέραν περιφρόνησιν ἢ διὰ τοὺς σοφιστὰς, δὲν δέχεται τὴν διδασκαλίαν τῶν παρὰ ὡς μίαν προετοιμασίαν εἰς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν.

Ἡ ὀητορικὴ, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει εἰς τοὺς μαθητὰς του, ὀφείλει κατὰ πρῶτον νὰ συζητήσῃ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα ζητήματα τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς. Αἱ ἠθικαὶ ἰδέαι του δὲν παρουσιάζουν πρωτοτυπίαν. Περιορίζεται κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὰς κοινὰς ἰδέας. Ἐξακολουθήσῃς τῆς ἠθικῆς τῶν προγόνων, σεβασμὸς πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τήρησις τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ πλέον βεβαία ἐγγύησις τῆς εὐτυχίας διὰ τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαοὺς. Διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν τούτων διδάσκει τὴν ὀητορικὴν, ἥτις δι' αὐτὸν συνίσταται κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν ἁρμονικοῦ συνόλου.

Ἀναφέρουν τινὲς ὅτι ὁ Ἰσοκράτης συνέταξε πραγματεῖαν περὶ ὀητορικῆς τέχνης, ἀλλὰ τὸ γεγονός δὲν ἐπιβεβαιούται. Τοῦναντίον περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας του γνωρίζομεν ἐκ τοῦ «Κατὰ τῶν Σοφιστῶν» λόγου ὅτι συνήθιζε κατ' ἀρχὰς τοὺς μαθητὰς του εἰς τὴν χρῆσιν διαφόρων τρόπων ἐκφράσεως τῆς σκέψεως, ὑπέβαλλε δὲ τέλος εἰς αὐτοὺς ὡς παραδείγματα ἢ πρότυπα τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα ἔργα, δώσας οὕτω δι' ὀλοκλήρους αἰῶνας τὸ ὑπόδειγμα, ὅπερ ἠκολούθησαν οἱ καθηγηταὶ τῆς ὀητορικῆς.

Ἡ σχολή του ἐν Ἀθήναις εἶχε τεραστίαν ἐπιτυχίαν, ἀπέβη δὲ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἑλλάδος, διότι παρείχε μόρφωσιν εὐρυτάτην. Ὁ Κικέρων ὀνομάζει αὐτὴν δούρειον ἵππον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξώρμησαν πολλοὶ ἥρωες τῶν γραμμάτων, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πολεμικῆς τέχνης. Καὶ πράγματι ὅλοι οἱ ἄριστοι πολιτικοί, ἱστορικοί, ποιηταὶ καὶ ῥήτορες τῆς ἐπομένης γενεᾶς ἐξῆλθον ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Ἰσοκράτους. Ὁ ἴδιος ἐπιμένει μετὰ χάριτος ἐπὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς φήμης του, ὑπενηυμίζει ὅτι μαθηταὶ του ἔρχονται ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ ἀναφέρει ἐξ αὐτῶν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αἱ Ἀθηναὶ ἐτίμησαν μὲ χρυσοῦς στεφάνους. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου του ἐλάμβανε χιλίους δραχμὰς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ἀργότερον ὁμως ἤνοιξε πλεόν ελευθέρως τὴν σχολὴν του, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς συμπολίτας του. Οὕτως ὄχι μόνον κατεῖχεν ἤδη σοβαρὰν θέσιν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ πολιτικὴν κίνησιν τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ἀπέκτησεν ἐκ τῆς διδασκαλίας του μέγαν πλοῦτον, ὅσον οὐδεὶς τῶν συγχρόνων του σοφιστῶν.

Γ. ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ Ἰσοκράτης, ἂν καὶ ὡς διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἤσκησεν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ σοβαρᾶς μερίδος τοῦ διανοητικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του, εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν ἄπευθυνθῆ εἰς ἀκρίμη εὐρύτερον κοινὸν καὶ νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἡ διστακτικότης του καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς φωνῆς του δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν τὴν προσέλευσιν εἰς τὸ βῆμα. Κατέφυγεν οὕτω εἰς τὸν πλαστὸν λόγον διαμορφώσας ὀριστικῶς εἰς διακριτέον εἶδος τὸν ἑλληνικὸν πολιτικὸν λόγον.

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ «Παναγυρικοῦ» κατὰ τὸ ἔτος 380 π. Χ. ὁ ἐπιδεικτικὸς λόγος τοῦ χρησιμεύει συχνότερον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν πολιτικῶν του ἰδεῶν. Τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτικῆς του εἶναι ἀρκετὰ ἀπλᾶ καὶ τοῦ ἐμπνέονται ταυτοχρόνως ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ τὸς θεωρίας τοῦ σοφιστοῦ αἰῶνος καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονον πραγματικότητα. Ὁ Ἰσοκράτης εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἡ εὐτυχία καὶ ἡ εἰρήνη δὲν δύνανται νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρὰ μόνον διὰ τῆς

ἐνώσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι ὀφείλουν νὰ συναισθανθοῦν τὰ κοινὰ των συμφέροντα, νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον κοινότης πολιτισμοῦ καὶ ταυτοχρόνως, διὰ νὰ ἐνδυναμώσουν τὴν ἐνωσίν των καὶ νὰ θεραπεύσουν τὴν μαστίξουσαν αὐτοὺς ἀδελιότητα, νὰ παλαίσουν ὅλοι ἑμοῦ κατὰ τοῦ πλέον φοβεροῦ ἐχθροῦ των, τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας.

Ἡ πάλη αὕτη θὰ διευκολυνθῆ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν ὁποίαν τελευταίως ἐπεβεβαίωσεν ἡ περιπέτεια τῶν Μυρίων, καὶ ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς ἐλασστάσεις, τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης συμβουλεύει νὰ ἐπωφεληθοῦν. Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα, τὸ ὅποιον ἔδωσαν οἱ πρόγονοι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ καὶ τῶν Μηδικῶν πολέμων. Μετὰ τὴν νίκην οἱ βίγβαροι θὰ ὑποδουλωθοῦν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὗτοι δὲ θὰ πλουτισθοῦν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν ἀντισγωνιστῶν των καὶ θὰ ἰδρῦσουν εἰς ἅπασαν τὴν Μικρὴν Ἀσίαν ἀποικίας προοριζομένης νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυριότητά των καὶ νὰ ζήσουν τοὺς ἐξορίστους καὶ τοὺς μισθοφόρους, οἱ ὅποιοι κατέστρεφον τὴν Ἑλλάδα.

Ἐξ ἄλλου ὁ κύριος ὄρος τῆς ἐπιτυχίας, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Ἰσοκράτης ἐξακολουθητικῶς ἐπιμένει, εἶναι νὰ δεχθοῦν οἱ Ἕλληνες νὰ ἐνωθοῦν ὑποτασσόμενοι εἰς ἐνιαίαν διοίκησιν.

Αἱ βασικαὶ αὗται ἰδέαι εἶναι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης ὑπεστήριξε κατὰ τὰ τελευταῖα πενήτηκοντα ἔτη τῆς ζωῆς του. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἑλληνικὴ συμμαχία θὰ ἐπρεπε νὰ σχηματισθῆ ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν. Ἀλλὰ τὰ λάθη τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ ἐκ τῶν Θηβαϊκῶν πολέμων προκληθεῖσα ἀναστάσις τὸν ἀναγκάζουν νὰ ἀναζητήσῃ ἔξω τῶν Ἀθηνῶν τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία θὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Προσπαθεῖ ὅθεν νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὰς ἰδέας του ὅλους τοὺς πολιτικούς ἀρχηγούς, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύει ὅτι διαβλέπει ἐνεργητικότητα καὶ ἀνησυχίαν διὰ τὰ πολιτικά τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα. Συνάπτει σχέσεις μὲ τὸν Ἰάσονα τῶν Φερῶν καὶ γράφει πρὸς τὸν Διονύσιον καὶ κατόπιν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, διὰ νὰ ἐκθέσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ σχέδιά του, χωρὶς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ παύσῃ νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐ-

πιτύχουν τὴν ἐκπαιδευτικὴν τῆς συμμαχίας των καὶ τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 346 π. Χ. ἡ Φιλοκράτειος εἰρήνη ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθέραν ἐπέμβασιν τοῦ Φιλίππου εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰσοκράτης νομίζει ὅτι εὐρίσκει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας τὸν ἀρχηγόν, ὁ ὁποῖος θὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὀκτώ ἔτη τῆς ζωῆς του δὲν παύει νὰ στηρίζῃ τὸς ἐλπίδας του εἰς αὐτόν. Τοῦ ἀπευθύνει συμβουλὰς καὶ τοῦ ὑποδεικνύει τοὺς λόγους, οἵτινες πρέπει νὰ τὸν ὠθήσουν ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμπερόντων τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, Ἄλλὰ δὲν φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ θυσιάσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ πρὸ πάντων τὴν πατρίδα του εἰς τὸν Φίλιππον. Προσκαλεῖ αὐτὸν εἰς συνεργασίαν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀντὶ νὰ ζητήσῃ νὰ κυριαρχήσῃ διὰ τῆς βίας. Καὶ ὁ «Παναθηναϊκὸς» διεκδικεῖ διὰ τὰς Ἀθήνας μίαν προνομιοῦχον θέσιν ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς συνομοσπονδίας. Μόλις ἡ ἐν Χαιρωνεῖα μάχη ἔκαμε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας ἀναμφισβήτητον κύριον τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰσοκράτης ἀφίπων κατὰ μέρος πᾶσαν ματαίαν κατηγορίαν διὰ τὸ παρελθὸν χρησιμοποιοῦ τὰς τελευταίας του δυνάμεις, διὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὸν Φίλιππον ὅτι τὸ κύριον καθήκον του ἀπομένει ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας.

Αἱ πολιτικαὶ ἰδέαι τοῦ Ἰσοκράτους ἠξίωσαν αὐτὸν φήμης ἀγαθοῦ ὄνειροπόλου. Ἐν τούτοις μία τοιαύτη φήμη δὲν δικαιολογεῖται ἐπαρκῶς. Αἱ περισσώτεραι ἰδέαι του ἐπραγματοποιήθησαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τοῦ Φιλίππου. Ἰδ.α τέρας δὲ ἡ ἴδρυσίς τοῦ συνασπισμοῦ τῆς Κορίνθου θὰ ἦτο ἀδύνατος χωρὶς τὴν προπαγάνδαν τοῦ Ἰσοκράτους, ἡ ἐπίδρασις τῶν ἰδεῶν τοῦ ὁποῖου διακρίνεται ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Δ. ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Τὸ ἔργον τοῦ ῥήτορος ἀντιπροσωπεύεται δι' ἡμᾶς ἀπὸ εἴκοσι ἑνα λόγους καὶ ἐννέα ἐπιστολάς. Ἐξ ἑκ τῶν λόγων τούτων εἶναι δικανικοί, τρεῖς παραινετικοί καὶ δώδεκα ἐπιδεικτικοί.

Κατὰ τὴν δεκαετίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἴσοκράτης ἐπηγγέλετο τὸν λογογράφον, ὑπεχρεώθη ἀσφαλῶς νὰ γράψῃ μέγαν ἀριθμὸν λόγων δικανικῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει, ὅτι οἱ τότε βιβλιοπῶλαι περιέφερον «δέσμας πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων Ἴσοκρατείων». Ἀλλὰ τὰ ἔργα ταῦτα ἔμενον ἀνόνημα καὶ ἦσαν ἰδιοκτησία τοῦ ὁμιλοῦντος εἰς τὸ δικαστήριον. Μόνον ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς ἀπέδιδεν ἰδιαιτέραν σοβαρότητα, διετηρήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Οὕτω οἱ διασωθέντες ἔξ δικανικοῦ λόγου μετεδόθησαν εἰς ἡμᾶς ὅχι ὡς παρουσιάζοντες ὅλοι ἐνδιαφέρον ἂπὸ ἀπόψεως δικανικῆς, ἀλλ' ὡς δυνάμενοι νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὑποδείγματα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ῥητορικῆς. Οὐδεὶς πράγματι τῶν ἰσοκρατικῶν τούτων λόγων ἀναφέρεται εἰς μεγάλην ὑπόθεσιν, πολλοὶ δὲ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Ἴσοκράτης εἶχεν ἐκδώσει λόγους τινάς, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸ κοινόν, ἅμα τῷ ἀνοίγματι τῆς σχολῆς του, εἰς τί συνίστατο ἡ ἰδιαιτέρα τέχνη του.

Οἱ τρεῖς παραινετικοὶ τοῦ λόγου καὶ οἱ δώδεκα ἐπιδεικτικοὶ, ἔντεχνοι ὅλοι, κομποὶ καὶ γλαφυροὶ, διακρίνονται διὰ τὴν κανονικότητα τοῦ ῥέοντος καὶ ὁμαλοῦ ὕφους. Ἀλλ' ἀριστούργημα τοῦ εἶναι ὁ «Πανηγυρικός», ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει σαφῆ ἔκθεσιν τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, θαυμάσιον ἐγκώμιον τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπικλήσιν πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ ἀνανεώσεως τῆς συμμαχίας αὐτῶν κατὰ τῶν βαρβάρων.

Ἐκ τῶν ἐννέα ἐπιστολῶν τοῦ δύο ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Φίλιππον τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, ὁ ῥήτωρ εἶχε στηρίξει ὅλας τὰς ἐλπίδας του πρὸς πραγματοποίησιν τῶν πολιτικῶν του σχεδίων, διότι δὲν ἐθεώρει αὐτὸν ὡς ἔχθρον, ἀλλ' ὡς μίαν ἰσχυρὰν καὶ διαρκῶς αὐξανομένην δύναμιν, ἡ ὁποία ἦτο ἱκανὴ διὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Περσῶν νὰ τρέψῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς ἔργα γενναίωτερα, ν' ἀνοίξῃ στάδιον ἐνεργείας καὶ εὐπορίας εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ δραστηρίους ἀνθρώπους καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τέλος τὴν ἐπαύροσιν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος εἰς εὐρύτερον κύκλον. Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνεται μετὰ τὴν Φιλοκράτειον εἰρήνην (436 π. Χ.) ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος ὁ ἐπιγραφόμενος «Φίλιππος», διὰ τοῦ ὁποῖου καλεῖται ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας νὰ διαλλάξῃ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν. Με-

τὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔγραψε πρὸς τὸν Φίλιππον τὴν πρώτην ἐπιστολὴν του, διὰ τῆς ὁποίας παρακινεῖ αὐτὸν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν φιλίαν καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸ καλὸν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ εἶναι ἡ γραφεῖσα ὀλίγον μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 338 π. Χ. ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἣτις ἐπληξε βαρύτερα αὐτὸν διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς πατρίδος του. Διὰ ταύτης ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Φίλιππον, ὅτι ἔχει καθῆκον κλέον νὰ ἀναλάβῃ τὸν κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ὁ Ἰσοκράτης διὰ τῆς καλλιτεχνίας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τεχνικοῦ εἴδους τῆς ρητορικῆς, ὡς πῆρξε μεγάλη. Εἶχε τὴν φιλοδοξίαν ν' ἀναδειχθῇ ὁ πρῶτος πεζογράφος τῆς ἐποχῆς του καὶ ἰσχυρίζετο ὅτι αἱ ρητορικαὶ του συνθέσεις ἕξωμοιοῦντο πρὸς τὰ ποιητικὰ ἔργα. Οἱ σύγχρονοὶ του ἔκριναν τὰς βεβαιώσεις αὐτὰς συμφώνους πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ ὁ ἰσοκρατικὸς λόγος ὑπῆρξε τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ἐλεβλήθη εἰς ὅλους, ὅσοι ἤσκησαν τὴν ρητορικὴν τέχνην. Ἐνίοτε ὁ λόγος του εἶναι μακρός, ἡ ἐντύπωσις ὅμως δὲν καταστρέφεται ποτὲ καὶ τὰ μέρη προσφέρονται ἁρμο닉ῶς. Ὅ,τι κυρίως χαρακτηρίζει τοὺς λόγους του εἶναι ἡ ἐπιμελημένη καλλιέργεια τοῦ ὕφους. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἰδιαιτέρως σπανίων λέξεων. Ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ ἀγνότης εἶναι τὰ κύρια προτερήματα τοῦ λεξιλογίου του καὶ ἐξ αὐτοῦ προέρχεται ὁ ἀμίμητος χαρακτήρ τοῦ ὕφους του.

Ὁ πεζὸς λόγος τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι ἐκ τῶν καλλιτεχνικωτέρων, οἱ ὁποῖοι ἐδημιουργήθησάν ποτε. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ τεθέντες κανόνες ἔγιναν διὰ τοὺς διαδόχους του καὶ κατόπιν διὰ τοὺς Ρωμαίους αὐτοὶ οἱ κανόνες τῆς ρητορικῆς τέχνης καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι πολλοὶ διετηρήθησαν μέχρι σήμερον.

Γ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α.

Α!

Οἶδα μὲν, ὅτι πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ¹
 ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν ἢ τοῖς συμβουλευούσιν, ἄλλως τε
 καὶ μὴ κελευσθεῖς ἐπιχειρῆ τι τοῦτο ποιεῖν. ἐγὼ δ'
 εἰ μὲν μὴ καὶ πρότερον ἐτύγγανόν σοι παρηνεκῶς μετὰ
 πολλῆς εὐνοίας, ἐξ ὧν ἐδόκει μοι τὰ πρέποντα μάλιστ'
 ἂν σαυτῷ πράττειν, ἴσως οὐδ' ἂν νῦν ἐπεχείρουν ἀπο-
 φαίνεσθαι περὶ τῶν σοὶ συμβεβηκότων. ἐπειδὴ δὲ προ- ²
 ειλόμην φροντίζειν τῶν σῶν πραγμάτων καὶ τῆς πόλεως
 ἕνεκα τῆς ἑμαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, αἰσχυρθεῖν
 ἂν, εἰ περὶ μὲν τῶν ἥττον ἀναγκαίων φαινοίμην σοι συμ-
 βουλευκῶς, ὑπὲρ δὲ τῶν μᾶλλον κατεπειγόντων μη-
 δένα λόγον ποιούμην, καὶ ταῦτ' εἰδὼς ἐκεῖνα μὲν ὑπὲρ
 δόξης ὄντα, ταῦτα δ' ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, ἧς ὀλιγο-
 ρεῖν ἅπασιν ἔδοξας τοῖς ἀκούσασι τὰς περὶ σοῦ ῥηθεί-
 σας βλασφημίας.

Β!

Οὐδεὶς γὰρ ἔστιν, ὅστις οὐ κατέγνω προπετέστερόν ³
 σε κινδυνεύειν ἢ βασιλικώτερον καὶ μᾶλλον σοι μέλειν
 τῶν περὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπαίνων ἢ τῶν ὅλων πραγμάτων.
 ἔστι δ' ὁμοίως αἰσχρὸν περιστάντων τε τῶν πολεμίων
 μὴ διαφέροντα γενέσθαι τῶν ἄλλων, μηδεμιᾶς τε συμ-
 πεσοῦσης ἀνάγκης αὐτὸν ἐμβλεῖν εἰς τοιοῦτους ἀγῶ-
 νας, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν οὐδὲν ἂν ἦσθα μέγα διαπε-

πραγμένοις, τελευτήσας δὲ τὸν βίον ἅπασαν ἄν τὴν ὑ-
 4 πάρχουσαν εὐδαιμονίαν συνανείλες. χρὴ δὲ μὴ καλὰς
 ἀπάσας ὑπολαμβάνειν τὰς ἐν τοῖς πολέμοις τελευτάς,
 ἀλλὰ τὰς μὲν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων καὶ
 τῶν παίδων ἐπαίνων ἀξίας, τὰς δὲ ταῦτά τε πάντα
 βλαπτούσας καὶ τὰς πράξεις τὰς πρότερον κατορθωμέ-
 νας καταρρυσαινούσας αἰσχροῦς νομίζειν καὶ φεύγειν ὡς
 αἰτίας πολλῆς ἀδοξίας γιγνομένας.

Γ!

5 Ἡγοῦμαι δὲ σοι συμφέρειν μμεῖσθαι τὰς πόλεις,
 ὃν τρόπον διοικοῦσι τὰ περὶ τοῦ πολέμου. ἅπασα γὰρ,
 ὅταν στρατόπεδον ἐκπέμπωσιν, εἰώθασι τὸ κοινὸν
 καὶ τὸ βουλευσόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων εἰς
 ἀσφάλειαν καθιστάναι· διὸ δὴ συμβαίνει μὴ μᾶς ἀ-
 τυχίας συμπεσοῦσης ἀνηρῆσθαι καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν,
 ἀλλὰ πολλὰς ὑποφέρειν δύνασθαι συμφορὰς καὶ πάλιν
 6 ἑαυτὰς ἐκ τούτων ἀναλαμβάνειν. ὃ καὶ σὲ δεῖ σκοπεῖν
 καὶ μηδὲν μείζον ἀγαθὸν τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνειν,
 ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαινούσας κατὰ τρόπον διοι-
 κῆς καὶ τὰς ἀτυχίας τὰς συμπιπτούσας ἐπανορθοῦν δύ-
 νῃ. ἴδοις δ' ἄν καὶ Λακεδαιμονίου· περὶ τῆς τῶν βα-
 σιλέων σωτηρίας πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιουμένου· καὶ
 τοῦς ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν φύλακας αὐτῶν κα-
 θιστάντας, οἷς αἰσχρὸν ἔστιν ἐκείνους τελευτήσαντας
 περιδεῖν ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλεῖν.

7 Ἄλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνά σε λέληθεν, ἃ Ξέρξης τε τῷ
 καταδουλώσασθαι τοῦς Ἕλληνας βουλευθέντι καὶ Κύ-
 ρῳ τῷ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντι συνέπεσεν. ὃ
 μὲν γὰρ τηλικαύταις ἤτταις καὶ συμφοραῖς περιπεσὼν,
 ἡλικίας οὐδεὶς οἶδεν ἄλλοις γενομένας, διὰ τὸ περιποιῆ-

σαι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν τὴν τε βασιλείαν κατέσχε καὶ τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ παρέδωκε καὶ τὴν Ἀσίαν οὕτω διέφυγον, ὥστε μηδὲν ἦττον αὐτὴν εἶναι φοβεράν τοῖς Ἑλλησιν ἢ πρότερον. Κῦρος δὲ νικήσας ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν καὶ κρατήσας τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν αὐτοῦ προπέτειαν οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀπεστέρησε τηλικαύτης δυναστείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς κατέστησεν. ἔχοιμι δ' ἂν παμπληθεῖς εἰπεῖν, οἳ μεγάλων στρατοπέδων ἡγεμόνες γενόμενοι διὰ τὸ προδιαφθαρῆναι πολλὰς μυριάδας αὐτοῖς συναπώλεσαν.

Δ!

Ὡν ἐνθυμούμενον χρὴ μὴ τιμᾶν τὴν ἀνδρείαν τὴν μετ' ἀνοίας ἀλογίστου καὶ φιλοτιμίας ἀκαίρου γιγνομένην, μηδὲ πολλῶν κινδύνων ἰδίων ὑπαρχόντων ταῖς μοναρχίαις ἐτέρους ἀδόξους καὶ στρατιωτικοὺς αὐτῶ προσεξευρίσκειν, μηδ' ἀμιλλᾶσθαι τοῖς ἡβίου δυστυχοῦς ἀπαλλαγῆναι βουλομένοις ἢ μισθοφορᾶς ἕνεκα μείζωνος εἰκῆ τούτων κινδύνου; προαιρουμένοις, μηδ' ἐπιθυμεῖν τοιαύτης δόξης, ἣς πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων τυγχάνουσιν, ἀλλὰ τῆς τηλικαύτης τὸ μέγεθος, ἣν μόνος ἂν τῶν νῦν ὄντων κτήσασθαι δυνηθεῖς; μηδ' ἀγαπᾶν λίαν τὰς τοιαύτας ἀρετάς, ὧν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστιν, ἀλλ' ἐκείνας, ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς κοινωνήσειεν; μηδὲ ποιεῖσθαι πολέμους ἀδόξους καὶ χαλεπούς, ἐξὸν ἐντίμους καὶ ἁγίους, μηδ' ἐξ ὧν τοὺς μὲν οἰκαιοτάτους εἰς λύπας καὶ φροντίδας καταστήσεις, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἐν ἐλπίσι μεγάλας ποιήσεις, οἷας καὶ νῦν αὐτοῖς παρέσχε; ἀλλὰ τῶν μὲν βαρβάρων, πρὸς οὓς νῦν πολεμεῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ἔξαρκέσει σοὶ κρατεῖν, ὅσον ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσαι τὴν σαυτοῦ χώραν, τὸν

δὲ βασιλέα τὸν νῦν μέγαν προσαγορευόμενον καταλύειν ἐπιχειρήσεις, ἵνα τήν τε σαυτοῦ δόξαν μείζω ποιήσης καὶ τοῖς Ἑλλησιν ὑποδείξῃς, πρὸς ὃν χρὴ πολεμῆιν.

Ε!

- 12 Πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποίησάμην ἐπιστεῖλαί σοι ταῦτα πρὸ τῆς στρατείας, ἵν', εἰ μὲν ἐπέσθῃς, μὴ τηλικούτω κινδύνῳ περιέπεσες, εἰ δ' ἠπίστησας, μὴ συμβουλεύειν ἐδόκουν ταῦτά τοῖς ἤδη διὰ τὸ πάθος ὑπὸ πάντων ἐγνωσμένοις, ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐμαρτύρει τοὺς λόγους ὀρθῶς ἔχειν τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ αὐτῶν εἰρημένους.

ΣΤ!

- 13 Πολλὰ δ' ἔχων εἰπεῖν διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν παύσομαι λέγων· οἶμαι γὰρ καὶ σὲ καὶ τῶν ἐταίρων τοὺς σπουδαιοτάτους ῥαδίως, ὅπως ἂν βούλησθε, προσήσῃς τοῖς εἰρημένοις. πρὸς δὲ τούτοις φοβοῦμαι τὴν ἀκαιρίαν· καὶ γὰρ νῦν κατὰ μικρὸν προῖὼν ἔλαθον ἐμαυτὸν οὐκ εἰς ἐπιστολῆς συμμετρῖαν, ἀλλ' εἰς λόγου μῆκος ἐξοκέλας.

Ζ!

- 14 Οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων οὐ παραλειπτέον ἐστὶ τὰ περὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ πειρατέον παρακαλέσαι σε πρὸς τὴν οἰκειότητα καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς. οἶμαι γὰρ πολλοὺς εἶναι τοὺς ἀπαγγέλλοντας καὶ λέγοντας οὐ μόνον τὰ δυσχερέστατα τῶν περὶ σοῦ παρ' ἡμῖν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν προστιθέντας· οἷς
15 οὐκ εἰκὸς προσέχειν τὸν νοῦν. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον ποιούης, εἰ τὸν μὲν δῆμον τὸν ἡμέτερον ψέγοις ὅτι ῥαδίως πείθεται τοῖς διαβάλλουσιν, αὐτὸς δὲ φαίνοιο πιστεύων

τοῖς τὴν τέχνην ταύτην ἔχουσι καὶ μὴ γιννώσκοις, ὡς ὅσῳ περ ἂν τὴν πόλιν εὐχρηστοτέραν ὑπὸ τῶν τυχόντων οὖσαν ἀποφαινωσι, τοσούτῳ μᾶλλον σοι συμφερόντως ἔχουσαν αὐτὴν ἐπιδεικνύουσιν. εἰ γὰρ οἱ μηδὲν ἀγαθὸν οἰοῖ τ' ὄντες ποιῆσαι διαπρίττονται τοῖς λόγοις ὅτι ἂν βουλευθῶσιν, ἧ που σέ γε προσήκει τὸν πλεῖστ' ἂν ἔργῳ δυνάμενον εὐεργετῆσαι μηδενὸς ἀποτυχεῖν παρ' ἡμῶν.

H!

Ἐγούμαι δὲ δεῖν πρὸς μὲν τοὺς πικρῶς τῆς πό- 16
λεως ἡμῶν κατηγοροῦντας ἐκείνους ἀντιτάττεσθαι, τοὺς πάντα τε ταῦτ' εἶναι λέγοντας καὶ τοὺς μήτε μείζον μήτ' ἔλαττον αὐτὴν ἠδικῆναι φάσκοντας· ἐγὼ δ' οὐδὲν ἂν εἴποιμι τοιοῦτον· αἰσχυνθεῖην γὰρ ὅν, εἰ τῶν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων αὐτὸς τολμήην λέγειν, ὡς οὐδὲν πάποθ' ἢ πόλις ἡμῶν πεπλημμέληκεν. οὐ μὴν ἄλλ' ἐκεῖν' ἔχω περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι 17
χρησιμότεραν οὐκ ἂν εὔροις ταύτης οὔτε τοῖς Ἑλλήσιν οὔτε τοῖς σοῖς πράγμασιν· ὃ μάλιστα προσεκτέον τὸν νοῦν ἔστιν. οὐ γὰρ μόνον συναγωνιζομένη γίγνοιτ' ἂν αἰτία σοι πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ φιλικῶς ἔχειν δοκούσα μόνον· τοὺς τε γὰρ ὑπὸ σοὶ νῦν ὄντας ῥᾶον ὅν κα- 18
τέχοις, εἰ μηδεμίαν ἔχοιεν ἀποστροφὴν, τῶν τε βαρβάρων οὖς βουλευθείης θάπτον ἂν καταστρέψαιο. καίτοι πῶς οὐ χρὴ προθύμως ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης εὐνοίας, δι' ἣν οὐ μόνον τὴν ὑπάρχουσαν ἀρχὴν ἀσφαλῶς καθέξεις, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἑτέραν ἀκινδύνως προσκτήσει;

Θαυμάζω δ' ὅσοι τῶν τὰς δυνάμεις ἔχόντων τὰ 19
μὲν τῶν ξενιτευομένων στρατόπεδα μισθοῦνται καὶ χρήματα πολλὰ δαπανῶσι, συνειδότες ὅτι πλείους ἠδίκησε τῶν πιστευσάντων αὐτοῖς ἢ σέσωκε, τὴν δὲ πόλιν τὴν τηλικαύτην δύνσμιμιν κεκτημένην μὴ πειρωῖνται

- θεραπεύειν, ἢ καὶ μίαν ἐκάστην τῶν πόλεων καὶ σύμ-
 20 πασαν τὴν Ἑλλάδα πολλάκις ἤδη σέσωκεν. ἐνθυμοῦ
 δ' ὅτι πολλοῖς καλῶς βεβουλευσθαι δοκεῖς, ὅτι δικαί-
 ως κέχρησαι Θετταλοῖς καὶ συμφερόντως· ἐκείνοις, ἀν-
 δράσιν οὐκ εὐμεταχειρίστοις, ἀλλὰ μεγαλοψύχοις καὶ
 στάσεως μεστοῖς. γοῆ τοίνυν καὶ περὶ ἡμᾶς πειρασθαι
 γίνεσθαι σε τοιοῦτον, ἐπιστάμενον, ὅτι τὴν μὲν χώραν
 Θετταλοί, τὴν δὲ δύναμιν ἡμεῖς ὁμορόν σοι τυχάνο-
 21 μεν ἔχοντες· ἦν ἐκ παντὸς τρόπου ζῆτει προσαγαγέ-
 σθαι. πολὺ γὰρ κάλλιον ἔστι τὰς εὐνοίας τὰς τῶν πό-
 λεων αἰρεῖν ἢ τὰ τείχη. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔρ-
 γων οὐ μόνον ἔχει φθόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν τοιοῦτων τὴν
 αἰτίαν τοῖς στραιοπέδοις ἀνατιθέασιν· ἦν δὲ τὰς οἰκει-
 ότητας καὶ τὰς εὐνοίας κτήσασθαι δυναθῆς, ἅπαντες τὴν
 σὴν διάνοιαν ἐπαινέσονται.

Θ!

- 22 Δικαίως δ' ἂν μοι πιστεύοις, οἷς εἴρηκα περὶ τῆς
 πόλεως· φανήσομαι γὰρ οὕτως· κολακεύειν αὐτὴν ἐν
 τοῖς λόγοις εἰθισμένος, ἀλλὰ πλείστα πάντων ἐπιτετι-
 μηκῶς, οὐτ' εὖ παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς εἰκῆ δοκι-
 μάξουσι φερόμενος, ἀλλ' ἀγνούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ
 φθονοῦμενος ὥσπερ σύ. πλὴν τοσοῦτον διαφέρομεν, ὅτι
 πρὸς σὲ μὲν διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὕτως
 ἔχουσι, πρὸς δ' ἐμέ, διότι προσποιοῦμαι τὸ βέλτιον αὐ-
 τῶν φρονεῖν καὶ πλείους ὀρώσιν ἐμοὶ διαλέγεσθαι
 23 βουλομένους ἢ σφίσιν αὐτοῖς. ἠβουλόμην δ' ἂν ἡμῖν ὁ-
 μοίως ῥάδιον εἶναι τὴν δόξαν, ἢν ἔχομεν παρ' αὐτοῖς,
 διαφεύγειν. νῦν δὲ σὺ μὲν οὐ χαλεπῶς, ἦν βουλήθῃς,
 αὐτὴν διαλύσεις, ἐμοὶ δ' ἀνάγκη καὶ διὰ τὸ γῆρας καὶ
 δι' ἄλλα πολλὰ στέργειν τοῖς παροῦσιν.

I!

- 24 Οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν, πλὴν τοσοῦτον,
 ὅτι καλόν ἔστι τὴν βασιλείαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν
 ὑπάρχουσαν ὑμῖν παρακαταθέσθαι τῇ τῶν Ἑλλήνων
 εὐνοίᾳ.

II

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄

A!

Ἐγὼ διελέχθην μὲν καὶ πρὸς Ἀντίπατρον περὶ τε ¹
τῶν τῆ πόλει καὶ τῶν σοὶ συμφερόντων ἐξαρκούντως, ὡς
ἐμαντὸν ἐπειθον, ἠβουλήθην δὲ καὶ πρὸς σὲ γράψαι, πε-
ρὶ ὧν μοι δοκεῖ πρακτέον εἶναι μετὰ τὴν εἰρήνην, πα-
ραπλήσια μὲν τοῖς ἐν τῷ λόγῳ γεγραμμένοις, πολὺ δ' ἐ-
κείνων συντομώτερα.

B!

Κατ' ἐκείνον μὲν γὰρ τὸν χρόνον συνεβούλευον, ὡς ²
χρῆ διαλλάξαντά σε τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν Λα-
κεδαιμονίων καὶ τὴν Θηβαίων καὶ τὴν Ἀργείων εἰς ὁ-
μόνοιαν καταστῆσαι τοὺς Ἕλληνας, ἠγοούμενος, ὅτι τὰς
προεστάσας πόλεις πείσης οὕτω φρονεῖν, ταχέως καὶ
τὰς ἄλλας ἐπακολουθήσειν· τότε μὲν οὖν ἄλλος ἦν και-
ρός, νῦν δὲ συμβέβηκε μηκέτι δεῖν πείθειν, διὰ γὰρ τὸν
ἀγῶνα τὸν γεγενημένον ἠναγκασμένοι πάντες εἰσὶν εὖ
φρονεῖν καὶ τούτων ἐπιθυμεῖν, ὧν ὑπονοοῦσί σε βούλε-
σθαι πράττειν καὶ λέγειν, ὡς δεῖ παυσαμένους τῆς μα-
νίας καὶ τῆς πλεονεξίας, ἣν ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους,
εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν.

Γ!

Καὶ πολλοὶ πυνθάνονται παρ' ἐμοῦ, πότερον ἐγὼ ³
σοὶ παρήγεσα ποιεῖσθαι τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς
βαρβάρους ἢ σοῦ διανοηθέντος συνεῖπον· ἐγὼ δ' οὐκ
εἰδέναι μὲν φημι τὸ σαφές, οὐ γὰρ συγγεγενῆσθαι σοὶ
πρότερον, οὐ μὴν ἄλλ' οἶεσθαι σὲ μὲν ἐγνωκέναι περὶ
τούτων, ἐμὲ δὲ συνειρηκέναι ταῖς σαῖς ἐπιθυμίαις. ταῦ-

τα δ' ἀκούοντες ἐδέοντό μου πάντες παρακελεύεσθαι σοι καὶ προτρέπειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων μένειν, ὡς οὐδέποτε ἂν γενομένων οὔτε καλλιώνων ἔργων οὔτ' ὠφελιμωτέρων τοῖς Ἑλλησιν οὔτ' ἐν καιρῷ μᾶλλον πραχθησομένων.

Δ!

- 4 Εἰ μὲν οὖν εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἦνπερ πρότερον, καὶ μὴ παντάπασιν ἦν ἀπειρηκώς, οὐκ ἂν δι' ἐπιστολῆς διελεγόμην, ἀλλὰ παρὼν αὐτὸς παρώξυνον ἂν σε καὶ παρεκάλουν ἐπὶ τῆς πράξεως ταύτης. νῦν δ' ὡς δύναμαι παρακελεύομαι σοι μὴ καταμελῆσαι τούτων, πρὶν ἂν τέλος ἐπιθῆς αὐτοῖς. ἔστι δὲ πρὸς μὲν ἄλλο τι τῶν ὄντων ἀπλήστως ἔχειν οὐ καλόν, αἱ γὰρ μετριότητες παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκμοῦσι, δόξης δὲ μεγάλης καὶ καλῆς ἐπιθυμεῖν καὶ μηδέποτε ἐμπίπλασθαι προσήκει τοῖς πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκοῦσιν ὅπερ σοὶ συμβέβηκεν.
- 5 Ἦγοῦ δὲ τόθ' ἔξιν ἀνυπέρβλητον αὐτὴν καὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀξίην, ὅταν τοῖς μὲν βαρβάρους ἀναγκάσης εἰλωτεύειν τοῖς Ἑλλησι, πλὴν τῶν σοὶ συναγωνισαμένων, τὸν δὲ βασιλέα τὸν νῦν μέγαν προσαγορευόμενον ποιήσης τοῦτο πράττειν, ὅ τι ἂν σὺ προστάτῃς. οὐδὲν γὰρ ἔσται λοιπὸν ἔτι πλὴν θεὸν γενέσθαι. ταῦτα δὲ κατεργάσασθαι πολὺ ῥᾶν ἔστιν ἐκ τῶν παρόντων ἢ προσελθεῖν ἐπὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν, ἦν νῦν ἔχεις, ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάσης.
- 6 Χάριν δ' ἔχω τῷ γήρα τούτην μόνην, ὅτι προήγαγεν εἰς τοῦτό μου τὸν βίον, ὥσθ' ἂ νέος ὢν διενουούμην καὶ γράφειν ἐπεχείρουν ἔν τε τῷ πανηγυρικῷ λόγῳ καὶ τῷ πρὸς σὲ πεμφθέντι, ταῦτα νῦν τὰ μὲν ἦδη γιγνόμενα διὰ τῶν σῶν ἐφορῶ πράξεων, τὰ δ' ἐλπίζω γενήσεσθαι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ =

 = ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α!

§ 1—3

Εἴωθα=συνηθίζω.—*ἄλλως τε κἄν*=καὶ μάλιστα ἂν.—*μὴ κελευσθεῖς* μετοχή τροπική.—*τοῦτο* δηλ. τὸ *συμβουλευέ-
ειν*.—*πρότερον*, ἐν τῷ λόγῳ «πρὸς Φίλιππον».—*ἐξ ὧν*=περὶ
ὧν.—*ἐξ ὧν ἐδόκει μοι τὰ πρέποντα μάλιστα ἂν σαιτῶ
πράττειν*=δι' ὅσα πρὸ πάντων ἐνόμιζον ὅτι εἶχες καθήκον νὰ
πράττης.—*ἀποφαίνομαι περὶ τινος*=ἐκφέρω γνώμην περὶ τι-
νος.—*συμβεβηκότων* ἐννοεῖ τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὁ Φίλιπ-
πος ἐσχάτως ἐξέθετεν ἑαυτὸν, πιθανῶς κατὰ τὸν πρὸς Σκύθας
πόλεμον (339 π. Χ.).—*προειλόμην* τοῦ ὄημ. *προαιροῦμαι*
μετ' ἄπαρ.=θέτω ὡς σκοπὸν μου.—*φροντίζω τινός*=φροντίζω
περὶ τινος, ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—*τῶν ἥτιον ἀναγκαίων*
δηλ. τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Περσῶν.—*ὑπὲρ δὲ τῶν...*=
περὶ δὲ τῶν...—*καὶ ταῦτα*=καὶ μάλιστα (ἐνν. αἰσχυρθεῖν ἂν).
—*εἰδώς* μετοχή ἐναντιωματική.—*ἐκεῖνα μὲν* δηλ. τὰ ἥτιον
ἀναγκαῖα.—*ὑπὲρ δόξης ὄντια*=εἰς δόξαν τὴν σὴν ἀφορῶντα
=ὅτι ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀπόκτησιν δόξης ἐκ μέρους σου.—
ταῦτα δέ δηλ. τὰ μᾶλλον κατελείγοντα.—*ὀλιγοῦ τινος*=ὀλί-
γον φροντίζω περὶ τινος.—*βλασφημία*=κακολογία.—*τὰς ἡ-
θείσας βλασφημίας*=τὰς διαδόσεις, αἵτινες ἐκυκλοφόρησαν.
Εἶχε διαδοθῆ, φαίνεται, ὅτι ὁ Φίλιππος κατὰ τὸν πρὸς Σκύθας
πόλεμον ἐφονεύθη.

§ 3—4

Καταγινώσκω=παρατηρῶ, κατηγοῦ.—*προπετέστερον*
=περισσότερον ἀπειροκέλτως, παραφύως.—*κινδυνεύω*=ἐκ-
θέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς κινδύνους.—*ἢ βασιλικώτερον*=ἢ ὀ-
σον βασιλεῖ προσήκει.—*μέλει μοι τινος*=ἐνδιαφέρομαι περὶ
τινος.—*μέλει μοι τῶν περὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπαίνων*=ἐνδιαφέ-
ρομαι διὰ τοὺς ἐπαίνους τοῦς ἀναφερομένους εἰς τὴν ἀνδρείαν
μου.—*ἢ τῶν ὄλων πραγμάτων*=ἢ περὶ τῶν ὄλων πραγμάτων
δηλ. περὶ τῆς ζωῆς σου.—*περιστάντων—συμπεισούσης* μετο-
χὴ χρονικά.—*περιῖσταμαι*=περικυκλώω.—*διαφέρων γί-
γνομαι τινος*=δεικνύομαι ἀνώτερός τινος.—*συμπίπτει*=κατὰ
τύχην συμβαίνει, παρουσιάζεται.—*ἀνάγκης* ἐνν. τοιαύτης ἀ-
νάγκης.—*αὐτὸν ἐμβαλεῖν*=νὰ ὄψης τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ ὀι-
φθῆς.—*κατορθόω*—*ᾧ*=ἐπιτυχᾶν, νικῶ.—*οὐδὲν μέγα δια-
πράττομαι*=οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον (ἀξιόλογον) κατορθώνω.—

τελευτῶ τὸν βίον = ἵποθνήσκω, φονεύομαι. — *συναναίρω τι* = καταστρέφω ἐντελῶς (ἐξ ὀλοκλήρου) τι. — *καλῆ τελευτῆ* = λαμπρός, ἔνδοξος θάνατος. — *ὑπολαμβάνω* = νομίζω. — *ἐπαίνων ἀξίας* = ἔνν. χρῆ ὑπολαμβάνειν. — *ταῦτά τε πάντα* = δηλ. τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς παῖδας. — *πράξεις* = ἰολεμικαὶ ἐπιτυχίαι. — *καταρρουπαίνω* = λερώνω, μολύνω. — *αἰσχροὺς* = ἄτιμοι, ἔπονεῖδιστοι. — *φεύγω* = ἵποφεύγω. — *ἀδοξία* = αἰσχρὰ δόξα, κακὴ φήμη. — *ὡς γιγνομένας* (μετοχὴ αἰτιολογικῆ) = διότι κατὰ τὴν γνώμην μου γίνονται.

§ 5—6

Μιμεῖσθαι τὰς πόλεις, ὃν τρόπον διοικοῦσι = *μιμεῖσθαι τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ πόλεις* (δηλ. αἱ δημοκρατοῦμαι) *διοικοῦσι*. — *διοικῶ τὰ περὶ τοὺς πολέμους* = διευθύνω τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολέμων. — *στρατόπεδον* = στρατόνταγμα. — *στρατόπεδον ἐκπέμπω* = διεξίγω πόλεμον. — *τὸ κοινόν* = αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως. — *τὸ βουλευόμενον* = ἡ βουλή. — *τὸ βουλευσόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων* = ἡ βουλή ἢ ὅποια θὰ σκεφθῆ περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων (τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τοῦ πολέμου). — *εἰς ἀσφάλειαν καθίστημι* = ἐξασφαλίζω τι. Οἱ ἄρχοντες ἐν γένει καὶ οἱ βουλευταὶ τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐστρατεύοντο. — *διὸ δὴ συμβαίνει.....τὴν δύναμιν αὐτῶν* ἢ σειρὰ τῶν λέξεων: *διὸ δὴ συμβαίνει καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν μὴ ἀνηρησθαι μιᾶς ἀτυχίας συμπεσοῦσης*. — *ἀναιροῦμαι* = καταστρέφομαι, χάνομαι. — *ἀτυχία* = ἦττα. — *συμπεσοῦσης* = διότι κατὰ τύχην συνέβη. — *δύνασθαι* ὑποκείμενον τοῦ ῥήμ. *συμβαίνει*. — *ἐαυτὰς ἀναλαμβάνειν* = νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὴν προτέραν τῶν κατὰστασιν, νὰ ἀνακτοῦν τὰς δυνάμεις τῶν. — *ἐκ τούτων* = δηλ. τῶν συμφορῶν — *δ* (ἀντὶ δεικτικῆς ἀντανυμίας) = τοῦτο δὲ. — *σκοπῶ* = ἔχω κατὰ νοῦν, ἔχω ὑπ' ὄψιν μου. — *τῆς σωτηρίας* = βί ὄρος τῆς συγκρίσεως. — *κατὰ τρόπον* = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. — *τὰς νίκας διοικῶ* = ἐκμεταλλεύομαι τὰς νίκας. — *πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιοῦμαι περὶ τίνος* = καταβάλλω ἐξιμετικὴν φροντίδα περὶ τίνος. — *καθίστημι* = διορίζω. — *οἷς αἴσχιόν ἐστιν ἐκείνους τελευτήσαντας περιδεῖν* = οἱ ὅποιοι θεωροῦν μεγαλύτεραν ἐντροπὴν νὰ ἀφήσουν ἐκείνους νὰ φονευθοῦν. Ἡ Σπάρτη διέθετε 300 ἵπ-

πέας διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ βασιλέως—*ἀποβάλλω*=ὄλιτω.
—*ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλεῖν* β! ὄρος τῆς συγκρίσεως. Παρὰ
τοῖς Λακεδαιμονίοις πολὺ μεγάλη ἐντροπή ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ ὄ-
ψῃ τις ἐκ φόβου τὰ ὄπλα κατὰ τὴν μάχην.

§ 7—8

Ἄλλὰ μὴν=ἰλλ' ὅμως.—*λανθάνει μέ τι*=διαφεύγει τι
τὴν προσοχὴν μου.—*καταδουλοῦμαι τινα*=καθιστῶ τινα δοῦ-
λον, ὑποδουλώνω.—*ἀμφισβητῶ τῆς βασιλείας*=διακδικῶ τὴν
βασιλείαν.—*συμπίπτω*=συμβαίνω.—*ὁ μὲν γὰρ* δηλ. ὁ Ξέρξης.
—*ἦτις καὶ συμφοραῖς*. Ἐννοεῖ τὰς ἠτίας καὶ τὰς συμφοράς,
τὰς ὁποίας ὁ Ξέρξης, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὑπέστη κατὰ τὰς
γνωστὰς ἐκστρατείας του ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.—*περιπεσῶν*
μετοχὴ ἐναντιωματικὴ.—*περιποιῶ τι*=διασφῶ, τι.—*ψυχὴ*=
ζωή.—*κατέχω τι*=διατηρῶ τι.—*οὕτω διώκησεν* πικρὰ τὴν ἐν
Ἑλλάδι ἀτυχίαν ὁ Ξέρξης διετήρησε εἰς ἀκμὴν τὸ κράτος του,
διότι εἶχεν ἐξαιρετικὴν διοικητικὴν ἰκανότητα.—*νικήσας*—*κρα-
τήσας* μετοχαὶ ἐναντιωματικαί.—*κρατῶ τῶν πραγμά-
των*=γίνομαι κύριος τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων.—
διὰ τὴν αὐτοῦ προπέτειαν=ἐνεκα τῆς ἀπερισκέπτου ὀρηκῆς
του.—*δυναστεία*=κυριαρχία, ἐξουσία.—*ἀλλὰ καὶ τοὺς συνα-
κολουθήσαντας*..... Ὁ Κύρος ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ
του Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῶν Περσῶν, ἵνα καταλάβῃ τὸν θρό-
νον, εἰκόνησεν αὐτὸν παρὰ τὰ Κούναξα κατὰ τὸ ἔτος 401 π. Χ.,
ἐνεκα ὅμως τῆς ἀπερισκέπτου ὀρητικότητός του κατὰ τὴν μά-
χην ἐφρονεύθη. Οὕτω δὲν ἐπρόφθασε νὰ καταλάβῃ τὴν βασι-
λείαν καὶ ὑπῆρξεν αἷτιος τῆς μετὰ ταῦτα γνωστῆς περιπετείας
τῶν Μυρσίων ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.—*ἐσχάτη συμφορὰ*=με-
γίστη συμφορὰ.—*καθίστημι*=φέρω, ὀδηγῶ.—*στρατόπεδοι*=;
(§ 5).—*γενόμενος* μετοχὴ ἐναντιωματικὴ.—*προδιαφθείρομαι*
=ἀποθνήσκω προηγουμένως, ἀποθνήσκω προῶρος.—*αὐτοῖς
συναπώλεσαν*=ταρέσυραν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸν ὄλεθρον.

§ 9—11

Ἐνθυμοῦμαι τινος=ἔχω τι ὑπ' ὄψιν μου.—*ἄνοια*=ἰνοη-
σία.—*ἄνοια ἀλόγιστος*=ἐπιπολαίωτης.—*φιλοτιμία*=φιλοδο-
ξία.—*ἄκαιρος*=ἄσκοπος.—*ἴδιος*=ἰδιαίτερος.—*μισθοφρέα*=
μισθός.—*εἰκῆ*=ἄσκόπως, ἀπερισκέπτως.—*τοιαύτης δόξης* ἢ

ὁποία προέρχεται ἐκ τῶν πολεμικῶν κινδύνων.—*οἱ νῦν ὄντες* = οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι.—*ἀρετῇ* = ἐπίδειξις ἀνδρείας.—*φραυλος* = ταπεινός.—*μέτεστί μοι τινος* = μετέχω τινός.—*κοινωνῶ τινος* = μετέχω τινός.—*ἐξόν* (αἰτιατική ἀπόλυτος) = ἐν ᾧ εἶναι δυνατὸν.—*μηδ' ἐξ ὧν* = *μηδὲ τούτους, ἐξ ὧν*.—*εἰς λύπας καὶ φροντίδας καθίστημί τινα* = ἐμβάλλω τινὰ εἰς λύπας καὶ σκέψεις.—*ποιῶ τινα ἐν μεγάλας ἐλπίσιν* = παρέχω εἰς τινα μεγάλας ἐλπίδας.—*τῶν βαβάρων* (ἐκ τοῦ κρατεῖν· δηλ. τῶν Σκυθῶν καθ' ὧν ἐπολέμει τότε ὁ Φίλιππος.—*ἐπὶ τοσοῦτον* = τόσον μόνον.—*ἐξαρκεῖ μοι* = μοῦ εἶναι ἀρκετόν, μοῦ θ' ἀνάει (ὁ μέλλον ἐξαρκέσει ἀντὶ προστακτικῆς).—*ὅσον' ἐνν. ἐξαρκεῖ σοι*.—*τὸν νῦν μέγαν*. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο γνωστός ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν.

§ 12

Πρὸ πολλοῦ ποιῶμαι = περὶ πολλοῦ ποιῶμαι = ἐρωτιμῶ.—*ἐπιστέλλω τινί τι* = συμβουλεύω τινὰ δι' ἐπιστολῆς περὶ τινος.—*ταῦτα*· ὅσα δηλ. ἀνωτέρω συνεβούλευσα.—*τῆς στρατείας*· τῆς ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκινδύνευσεν.—*ἀπιστῶ* = ἀπειθῶ, δὲν ὑπακούω.—*διὰ τὸ πάθος* = ἕνεκα τοῦ ἀτυχήματός σου.—*τοῖς ὑπὸ πάντων ἐγνωσμένοις* = τὰ ὅποια ὅλοι ἔχουν ἐννοήσει (ἐκ τῶν ὑστέρων).—*τὸ συμβεβηκός* = τὸ πάθημά σου.—*μαρτυρῶ τι* = ἐπιβεβαιῶν τι.—*περὶ αὐτῶν*· δηλ. τῶν ἐγνωσμένων ὑπὸ πάντων διὰ τὸ πάθος.

§ 13

Διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν = ἕνεκα τῆς φύσεως τοῦ πράγματος.—*ἐταῖροι*· οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ εὐγενεῖς Μακεδόνες, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως.—*ἀκαιρία* = ἰδιακρισία, φορτικότης.—*κατὰ μικρὸν* = ὀλίγον κατ' ὀλίγον, σιγὰ σιγὰ.—*ἔλαθον ἑμαυτὸν... ἐξοκέϊλας*· ἡ σειρά τῶν λέξεων: *ἔλαθον ἑμαυτὸν οὐ (προχωρήσας) εἰς συμμετρίαν ἐπιστολῆς, ἀλλ' ἐξοκέϊλας εἰς λόγου μῆκος*.—*ἔλαθον ἑμαυτὸν* = διέφυγε τὴν προσοχὴν μου, δὲν ἀντελήφθην.—*ἐπιστολῆς συμμετρία* = τὸ σύνθηδες μῆκος ἐπιστολῆς.—*λόγου* = ῥητορικῶς λόγου.—*προχωρήσας* = *ἐξοκέϊλας*· μετοχαί κατηγορηματικά.—*ἐξοκέϊλλω* (ἐπὶ πλοίου) = πίπτω ἔξω εἰς τὴν θηράν. Ἐνταῦθα κεῖται μεταφορικῶς.—

§ 14—15

Καίπερ τούτων ούτως έχόντων—άν και φοβοῦμαι ὅτι θὰ θεωρηθῶ ἀδιάκριτος διὰ τὸ μῆκος τῆς ἐπιστολῆς.—*τὰ περὶ τῆς πόλεως*—τὰ περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως (τῶν Ἀθηνῶν).—*παρακαλῶ τινα*—παρακινῶ τινα, προτρέπω τινά.—*οἰκειότης*—στενὴ φιλία.—*χεῖσις*—στενὴ σχέσις.—*ἀπαγγέλλοντας*—καταγγέλλοντας. Ἐννοεῖ τοὺς ἐν Ἀθήναις μακεδονίζοντας.—*δυσχεροῆς*—δυσάρεστος.—*παρ' ἡμῖν* (δηλ. τοῖς Ἀθηναίοις)—ἔδω εἰς τὰς Ἀθήνας.—*πιρ' αὐτῶν*—μόνοι των.—*οἷς*—εἰς τούτους ὁμως.—*οὐκ εἰκὸς* (ἔνν. ἐστὶ)—δὲν εἶναι λογικόν.—*προσέχω τὸν νοῦν τινι*—δίδω προσοχὴν εἰς τι.—*τοῖς διαβάλλουσιν*· δηλ. σέ. Ἐννοεῖ τοὺς ἐν Ἀθήνας ἀντιμακεδονίζοντας—*αὐτὸς δέ*—σὺ αὐτὸς δέ.—*τὴν τέχνην ταύτην*· δηλ. τοῦ διαβάλλειν.—*εὐαγωγότερός εἰμι ὑπὸ τινος*—εὐκολώτερον παρασύρομαι ὑπὸ τινος.—*ἀποφαίνω τι*—παρασιάζω τι.—*συμφερόντως ἔχω τινι*—εὐρίσκωμαι εἰς κατῆστασιν συμφέρουσαν εἰς τινα.—*ἐπιδεικνύω*—δεικνύω, παρουσιάζω.—*οἱ μὴδὲν ἀγαθὸν οἶοι τ' ὄντες ποιῆσαι*· ἔνν. τῇ πόλει (δηλ. οἱ δημαγωγοί).—*διαπράττομαι τι*—κατορθῶνω τι.—*ἢ που*—καθὼς νομίζω, κατὰ τὴν γνώμην μου.—*σὲ τὸν δυνάμενον*—τὸ ὅστις δύνασαι.—*ἔργω*· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ λόγοις.—*εὐεργετῆσαι*· ἔνν. τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.—*μὴδενὸς ἀποτυγχάνω παρὰ τινος*—τὰ πάντα ἐπιτυγχίνω παρὰ τινος.—

§ 16—18

Πικρῶς—αὐστηρῶς.—*τοὺς λέγοντας καὶ τοὺς φάσκοντας*· ἐπεξήγησις τοῦ ἐκείνου, ὅπερ ἀντικείμενον τοῦ ἀντιτάτεσθαι.—*τοὺς πάντα τε ταῦτ' εἶναι λέγοντας*—καὶ ἐκείνους οἱ ὅποιοι βεβαιῶνουν ὅλα αὐτά (ὅτι δηλ. ἡ πόλις παρασύρεται ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν).—*μῆτε μείζον μῆτ' ἔλαττον* (συγκριτικὸς ἀντιθετικῶς)—οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὐδαμῶς.—*καὶ τοὺς φάσκοντας*—καὶ ἐκείνους οἱ ὅποιοι δισχυρίζονται.—*αὐτήν*· δηλ. τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων.—*αὐτὸς*—ἐγὼ αὐτὸς.—*πλημμελέα*—ῶ—διαπράττω σφάλμα, ἀμίρτημα.—*ὅτι οὐκ ἂν εὐροῖς*· ἐπεξήγησις τοῦ ἐκείνο.—*τοῖς σοῖς πράγμασιν*—διὰ τὸ κράτος σου, διὰ τὸν ἑαυτὸν σου.—*ᾧ μάλιστα*· τὸ ᾧ ἀντιδεικτικῆς ἀντωνυμίας—*τούτῳ δέ*.—*συναγωνιζομένη*—δοκοῦσα μετοχαὶ ὑ-

ποθετικά.—*οὐ ὑπὸ σοὶ νῦν ὄντες* = ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι τώρα εἶναι ὑπήκοοί σου (Ἕλληνες καὶ βάρβαροι).—*κατέχω τινά* = κρατῶ τινά ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου.—*ἀποστροφῆ* = καταφύγιον.—*εἰ μηδεμίαν ἔχουσιν ἀποστροφῆν* = εἰ ἂν οὐδὲν καταφύγιον ἔχουν, εἰ ἂν δὲν ἔχουν εἰς ποίους νὰ καταφύγουν (ἀφοῦ οἱ Ἀθηναῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἠδύναντο νὰ καταφύγουν, θὰ εἶναι φίλοι τοῦ Φιλίππου).—*καταστρέφομαι* = ὑποτάσσω, ὑποδουλώνω.—*καίτοι* = καὶ λοιπόν.—*ὀρέγομαι τινος* = ποθῶ τι, ἐπιθυμῶ τι.—*εὐνοία* = φιλία.—*προσκήσει* βλ ἐνικὸν μέλλοντος.—

§ 19—21

Θαυμάζω δ' ὅσοι τῶν τὰς δυνάμεις ἔχόντων ἢ σειρὰ τῶν λέξεων: *τῶν δ' ἔχόντων* (= ἐκ τῶν ἔχόντων δὲ) *τὰς δυνάμεις θαυμάζω τούτων, ὅσοι*.—*θαυμάζω τινός* = παραξενεύομαι μὲ τὴν νοοτροπίαν τινός.—*οἱ τὰς δυνάμεις ἔχοντες* = οἱ ἔχοντες τὰς ἐξουσίας, οἱ ἄρχοντες.—*ξενιτευόμενοι* = οἱ ἐπὶ μισθῷ στρατευόμενοι, οἱ μισθοφόροι εἰς ξένην στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.—*στρατόπεδον*; (§ 5).—*συνειδότες* (μετοχὴ ἐναγτιωματικὴ) = ἂν καὶ γνωρίζουν καλῶς.—*ἠδίκηκε* = ἔχουν ἀδικήσει, ἔχουν βλάψει (ἐνν. ὑποκείμενον *τὰ στρατόπεδα*).—*ἡ σέσωκε* βλ ὄρος τῆς συγκρίσεως. Τὸ νόημα: Τὰ ξενικὰ στρατεῖματα περισσότεροσ φροῦς ἔχουν βλάψει παρὰ ἔχουν σώσει ἐκείνους, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐκστρατεύουν καὶ παρὰ τῶν ὁποίων λαμβάνουν τ' ἂν μισθόν.—*τὴν δὲ πόλιν τὴν κεκτημένην* ἐννοεῖ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.—*πειρῶμαι θεραπεύειν τὴν πόλιν* = προσπαθῶν ἀποκτήσω τὴν εὐνοίαν τῆς πόλεως, προσπαθῶ νὰ συνάψω φιλίαν μετὰ τῆς πόλεως.—*ἡ καὶ μίαν ἐκάστην τῶν πόλεων... πολλάκις ἤδη σέσωκεν*. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἔσωσε μόνον ὄλους τοὺς Ἕλληνας κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ τοὺς μὲν Θηβαίους ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, τοὺς δὲ Εὐβοεῖς ἀπὸ τῶν Θηβαίων.—*οὐ πολλοῖς καλῶς βεβουλεῦσθαι δοκεῖς* = ὅτι εἰς πολλοὺς φαίνεται ὅτι καλῶς ἔχεις σκεφθῆ, ὅτι πολλοὶ ἐπαινοῦν τὴν σύνεσίν σου.—*δικαίως* = ὀρθῶς.—*κέχησαι* παρακείμενος τοῦ ὄχημ. *χεῶμαι (τινι)* = μεταχειρίζομαι τινα, συμπεριφέρομαι πρὸς τινα.—*κέχησαι Θεταλοῖς*, Ὁ Φίλιππος καταλύσας κατὰ πρόσκλησιν τῶν Θεσσαλῶν τὴν ἐν Φεραῖς τυραννίδα τοῦ Λυκόφρονος καὶ Πειθολάου ἀπέ-

δωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν Θεσσαλικὸν λαόν.—*μεγαλόφυχος* = ὑπερήφανος, ζωηρός.—*στάσεως μεσιτὸς* = στασιαστικός, ὁ ταρασσόμενος συνεχῶς ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων.—*δμορος* = γειτονικός· ἐπὶ δυνάμεως = παραπλήσις, πολὺ ὁμοίος.—*προσάγομαί τι* = φέρω τι πρὸς τὸ μέρος μου.—*κάλλιον* = λαμπρότερον, θαυμασιώτερον.—*αἰρῶ τὰς εὐνοίας* = ἀποκτῶ τὰς εὐνοίας.—*αἰρῶ τὰ τεῖχη* = κυριεύω τὰ τεῖχη.—*τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔργων*· δηλ. ἡ κυριεῦσις τῶν τευχῶν.—*ἔχω τὸν φθόνον* = διεγείρω τὸν φθόνον.—*ἀνατίθημί τινι τὴν αἰτίαν τινός* = ἀποδίδω εἷς τινὰ τὴν αἰτίαν τινός.—*διάνοια*· ἐνταῦθα = σύνεσις, πολιτικὴ ἱκανότης, εὐστροφία.—

§ 22—23

Ἐν τοῖς λόγοις = διὰ τῶν λόγων.—*πάντων*· δηλ. τῶν ἄλλων ρητόρων.—*ἐπιτιμῶ* (τῇ πόλει) = κατακρίνω τὴν πόλιν.—*εὔ παρὰ τινι φέρομαι* = εὐδοκίμῶ παρὰ τινι, εἶμαι συμπαθῆς εἷς τινά.—*οἱ εἰκῆ δοκιμάζοντες* = οἱ ἀλογίστως ἐξετάζοντες καὶ ἐκτιμῶντες τὰ πράγματα (ἐννοεῖ τοὺς μὴ μακεδονίζοντας ρήτορας καὶ τοὺς σοφιστὰς, οἱ ὅποιοι ἐμίσουν τὸν Ἰσοκράτην.—*ἀγνοούμενος* = κακῶς γνωσκόμενος καὶ κρινόμενος, παρεξηγούμενος.—*ὄπ' αὐτῶν*· δηλ. τῶν πολλῶν καὶ τῶν εἰκῆ δοκιμαζόντων.—*οὕτως ἔχω* = διάκειμαι τοιοῦτοτρόπως.—*προσποιοῦμαι τὸ βέλτιον αὐτῶν φρονεῖν* = φαίνομαι (παρουσιάζομαι) ὅτι εἶμαι φρονημώτερος αὐτῶν.—*πλείους δρῶσιν ἐμοὶ δι-αλέγεσθαι* = βλέπουν περισσοτέρους μαθητὰς φοιτῶντας πρὸς ἐμέ.—*ἢ σφίσιν αὐτοῖς*· ἐννοεῖ τοὺς σοφιστὰς τοὺς ὁποίους ἐγκαταλείποντες οἱ νέοι ἐφοίτων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἰσοκράτους.—*ἡμῖν ὁμοίως ῥάδιον εἶναι* = νὰ ἦτο ἐξ Ἰσου εὐκολον εἰς ἡμᾶς, νὰ ἦτο εὐκολον τόσον εἰς ἐμέ, ὅσον καὶ εἰς σέ.—*τὴν δόξαν, ἣν ἔχομεν παρ' αὐτοῖς* = τὴν κακὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν οὗτοι περὶ ἡμῶν.—*οὐ χαλεπῶς αὐτὴν διαλύσεις*· διὰ τῆς συμφιλώσεως· δηλ. πρὸς τὴν πόλιν.—*στέργω τοῖς παροῦσιν* = ἀρκοῦμαι εἰς τὰ παρόντα, ἀνέχομαι τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.—

§ 24

Ὁ τι δεῖ πλείω λέγειν (πληγία ἐρωτηματικὴ πρότασις) =

τίς ἢ ἀνάγκη νὰ λέγω περισσότερα.—*παρακατατίθεμαί τί τινι* = παραδίδω τι εἰς τινα πρὸς φύλαξιν, ἐμπιστεύομαί τι εἰς τινα.

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Η Β !

§ 1

Ἀντίπατρος. Στρατηγὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων παρ' αὐτῷ, μετὰ ταῦτα δὲ στρατηγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἰς τῶν διαδόχων αὐτοῦ.—*τῇ πόλει* δηλ. τῶν Ἀθηνηῶν.—*ὡς ἔμαντον ἐπειθον*—ὅπως ἤμην πεπεισμένος, κατὰ τὴν πεποιθήσιν μου.—*περὶ ᾧν*—*περὶ τούτων, περὶ ᾧν*.—*μετὰ τὴν εἰρήνην* ἔννοεῖ τὴν Φιλοκράτειον εἰρήνην (346 π. X.)—*τοῖς ἐν τῷ λόγῳ γεγραμμένοις*. Πρόκειται περὶ ὅσων εἶχε γράφει πρὸς τὸν Φίλιππον ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ λόγῳ του τῷ ἐπιγραφομένῳ «*Φίλιππος*».—

§ 2

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅτε δηλ. ἔγραφε τὸν λόγον «*πρὸς Φίλιππον*».—*διαλλάττω*—συμφιλιάω.—*ἡγούμενος* (ὑποκ. ἐγώ)· μετοχὴ αἰτιολογικῆ.—*αἱ προσετώσαι πόλεις*—αἱ ἄρχουσαι πόλεις, αἱ πρωτεύουσαι πόλεις.—*οὕτω φρονεῖν* δηλ. *διαλλάττεσθαι ἀλλήλαις*.—*νῦν δὲ συμβέβηκε μηκέτι δεῖν πείθειν*—ἰώρα ὅμως ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ προσπαθῶ νὰ σὲ πείσω.—*διὰ γὰρ τὸν ἀγῶνα*. Τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. χ.) κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.—*ᾧν ὑπονοοῦσι*· καθ' ἑξίν, ἀντὶ ἧ ὑπονοοῦσι.—*ὑπονοῶ*—ὑποπτεύω, φαντάζομαι.—*ὡς δεῖ...ἐξενεγκεῖν* ἐπεξήγησις.—*μανία*—τὰ πάθη.—*πλεονεξία*—ἡ προσπάθεια πρὸς ἐπικράτησιν.—*εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν*—νὰ μεταφέρουν τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἀσίαν.—

§ 3

Πυνθάνομαι παρὰ τινος—ζητῶ νὰ μάθω παρὰ τινος.—*συνεῖπον* (τοῦ ῥήμ. *συναγορεύω*)—συνεφώνησα, ἐνέχρινα.—

συγγίγνομαι τινι = συναντῶ τινα, ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τινα. — *οἶσθαι* ἔκ τοῦ φημί. — *γινώσκω περὶ τινος* = κρίνω, ἀποφασίζω περὶ τινος. — *συνειρηκέναι ταῖς σαῖς ἐπιθυμίαις* = ὅτι εὐνοῶ (ἐγκρίνω) τὰς ἐπιθυμίας σου. — *ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων μένω* = ἔν μεταβάλλω γνώμην. — *ὡς οὐδέποτε ἄν γενομένων* = διότι, κατὰ τὴν γνώμην των, οὐδέποτε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνουιν. — *καλλίονα ἔργα* = λαμπρότερα ἔργα (ἐνν. πολεμικά). — *οὔτ' ἐν καιρῷ μᾶλλον* = οὔτ' ἐν μᾶλλον καταλλήλῳ εὐκαιρίᾳ. —

§ 4

Καὶ μὴ παντάπασιν ἦν ἀπειρηκώς = καὶ δὲν εἶχον ἔξαντληθῆ ἰσχύως (λόγῳ τοῦ γήραος). — *παρῶν αὐτὸς* = ἐλθὼν αὐτοπροσώπως πρὸς συνάντησίν σου. — *παροξύνω τινά* = παρορρμῶ, παρακινῶ τινά. — *παρακαλῶ* = παροξύνω. — *καταμελῶ τινος* = παραμελῶ τι. — *ἔστι δέ* συναπτέον πρὸς τὸ οὐ καλόν. — *πρὸς ἄλλο τι τῶν ὄντων* = πρὸς ἄλλο τι πρᾶγμα. — *ἀπλήστως ἔχειν* ἐνν. ὑποκείμενον τινά. — *ἀπλήστως ἔχω πρὸς τι* = φλέγομαι ἀπὸ ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν τινός. — *οὐ καλόν* = ὄχι τιμητικόν. — *αἱ μετριότητες* = οἱ μέτριοι = οἱ μέτρια ἐπιδιώκοντες, οἱ μετριόφρονες. — *εὐδοκιμῶ παρά τινι* = ἀγαπῶμαι ὑπὸ τινος, εἶμαι συμπαθῆς εἰς τινα. — *δόξα καλή* = δόξα λαμπρά. — *καὶ μηδέποτε ἐμπίμπλασθαι* ἐνν. δόξης, — *ἐμπίμπλαμαι* = χορταίνω. — *διενεγκοῦσιν* μετοχὴ ἀορ. β! τοῦ ὄημι. *διαφέρω* = προέχω, ὑπερέχω. — *ὅπερ* δηλ. τὸ διαφέρειν πολὺ τῶν ἄλλων. —

§ 5

Τόθ' ἔξειν ἀνυπέρβλητον αὐτὴν δηλ. τὴν δόξαν. — *ἀνυπέρβλητος* = ἀπροσπέραστος, ἀσύγκριτος. — *σοί* πειρητικὸν αἴτιον. — *πεπραγμένα* = πολεμικά κατορθώματα. — *εἰλωτεύω* = εἶμαι εἴλωτ (δοῦλος). Οἱ εἴλωτες ἦσαν δοῦλοι ἐν Σπάρτῃ, οἵτινες ὄντες πρότερον κύριοι τῆς χώρας καὶ ὑποδουλωθέντες ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν διὰ τοὺς νέους κυρίους καὶ ἔδιδον εἰς αὐτοὺς ὄρισμένον μέρος τῆς συγκομιδῆς. — *πλὴν τῶν σοι συναγωνισαμένων* δηλ. βαρβάρων. — *τὸν νῦν μέγαν* δηλ. τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. — *οὐδὲν γὰρ ἔσται λοιπὸν* = διότι οὐδὲν θὰ ὑπολείπεται. — *ταῦτα* δηλ. ἡ ὑποδούλωσις τῶν βαρβάρων. — *κατερ-*

γάζομαί τι—κατορθώνω τι.—*ἐκ τῶν παρόντων*—εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν.—*προέρχομαι ἐπὶ τι*—φθάνω εἰς τι.—*ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάσης*—παραδειγματιζόμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας σας. Ἐννοεῖ τὸν Ἡρακλέα, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἀρχηγὸς τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Οὗτος, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀφοῦ συνεφιλίωσε τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, κατέλυσε τὰς δυναστείας τῶν βαρβάρων λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.

§ 6

“Οτι προήγαγεν εἰς τοῦτό μου τὸν βίον (ἐπεξήγησις τοῦ *ταύτην μόνην*)—ὅτι δηλ. παρέτεινε μέχρι τοῦδε τὴν ζωὴν μου, ὅτι μοῦ ἐπέτρεψε νὰ ζήσω μέχρι σήμερον.—*ἐν τε τῷ πανηγυρικῷ*· περὶ τοῦ λόγου τούτου ἰδὲ Εἰσαγωγὴν σελ. 12.—*τῷ πρὸς σὲ πεμφθέντι*. Πρόκειται περὶ τοῦ λόγου τὸν ὁποῖον ἀνέφερε καὶ ἐν § 1. Περὶ τούτου ἰδὲ καὶ Εἰσαγωγὴν σελ. 12.—

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τῆς ἐν Πάτραις Σχολῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ
60 ΟΔΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 60
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ
1936

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 10.-